

MIRCEA ANGHELESCU – SCRISORI CĂTRE IOANA EM. PETRESCU

Texte stabilite, editare și note de Ioana Bot

Ne-a părăsit, în primăvara lui 2022, profesorul și istoricul literar Mircea Angheliescu. Autor al unor volume excepționale de istorie literară românească (*Preromantismul românesc* – 1971, *Introducere în opera lui Gr. Alexandrescu* – 1973, *Literatura română și Orientul* – 1975, *Scriitori și curente* – 1982, *Ion Heliade Rădulescu: o biografie a omului și a operei* – 1986, *Lectura textului* – 1986, *Clasicii noștri* – 1996, *Cămașa lui Nessus. Eseuri despre exil* – 2000, *Literatură și biografie* – 2005, *Mistificțiuni* – 2008, ed. a doua – 2016, *Poarta neagră. Scriitorii și închisoarea* – 2013, *Lâna de aur. Călători și călătoriile în literatura română* – 2015, *Am fost martor* – 2017, *O istorie descriptivă a literaturii române. Epoca premodernă* – 2019), editor, filolog, cercetător științific la Academia Română, apoi – profesor universitar la Universitatea din București, Mircea Angheliescu este o personalitate de referință a vieții noastre științifice, pe care revista „Dacoromania litteraria” înțelege să o omagieze în numărul acesta, publicând în cele ce urmează dosarul corespondenței sale cu Ioana Em. Petrescu; scrisorile au fost păstrate în arhiva familiei Ioana și Liviu Petrescu (actualmente, la secția de Colecții speciale a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” din Cluj)¹. Pregătind un volum de *Corespondență* al Ioanei Em. Petrescu, care va încheia, cel puțin deocamdată, seria de autor publicată de noi la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca în ultimii 14 ani, le-am editat în acest format, pentru a evoca – omagiindu-i pe amândoi, expeditor și destinatar al scrisorilor – o prietenie intelectuală de excepție a lumii noastre literare. Discreția amicitiei dintre Ioana Em. Petrescu și Mircea Angheliescu se întemeiază pe cărți, teme literare și... valori etice comune, despre care autorul scrisorilor de mai jos nu ezită să vorbească, cu accente ironice, ca pentru a potența solemnitatea ideilor înalte astfel expuse. Chiar și așa, în puținul lor aluziv (a se vedea gluma „junimistă” în care Angheliescu îmbracă directivele oficiale constrictive ale epocii), scrisorile degajă o tandrețe colegială și un spirit de echipă discret – cei doi scriu recenzii despre cărțile lor respective, schimbă idei și publicații, construiesc un dialog între specialiști, „*nel loro piccolo*”, încercând să eludeze impozițiile tot mai accentuate ale politicului asupra lumii intelectuale românești din anii '80. Aparținând aceleiași generații,

---

¹ Scrisorile fac parte din Biblioraftul 1, dosar 1, al arhivei Ioana Em. Petrescu (dosarele au fost ordonate alfabetic, după numele corespondenților).

Mircea Anghelescu și Ioana Em. Petrescu au, în anii acestui schimb epistolar, aproximativ 35-45 de ani: nu se tutuiesc, *nu discută decât despre ceea ce scriu (și despre ceea ce citesc)* și, cu toate acestea, epistolele degajă o loialitate amicală, o potrivire profesională luminoasă, pe fundalul tot mai întunecat al epocii respective.

Ioana Bot

[07.03.74]²

Doamnă,

Am primit astăzi cartea Dv.³ Sunt deosebit de sensibil la gestul Dv., cu atât mai mult cu cât vine partea unui coleg pentru care am multă stimă. Nădăjduiesc să pot scrie despre ea, deși (sau tocmai pentru că) nu sunt un foarte bun cunoscător al lui Budai Deleanu; am citit însă primele pagini ale cărții și sunt realmente încântat⁴.

Vă rog să credeți că mi-ați făcut o bucurie sinceră; vă rog să primiți omagiile mele și să transmiteți dlui Petrescu salutări cordiale.

Al Dv.
Mircea Anghelescu

București, 2 mar[tie] [19]74

P. S. Ca redactor, continui să aștept colaborarea amândurora (la o revistă care însă nu mai plătește colaborările!⁵ Ne-am „junimizat”...)

---

² Datările cuprinse între paranteze drepte, dinaintea fiecărei scrisori, indică data de pe plic și au fost reconstituite la arhivarea documentelor în fondul Bibliotecii Județene „O. Goga”.

³ Este vorba despre volumul Ioanei Em. Petrescu de debut, *Ion Budai-Deleanu și eposul comic* (la origini, teza sa de doctorat), publicat în 1974 la Editura Dacia din Cluj-Napoca.

⁴ Mircea Anghelescu a semnat, într-adevăr, o recenzie a cărții, în revista *Limba și literatură*, 1974, 3, pp. 606-607 (v. Dosarul de receptare critică al volumului, realizat de Ioana Bot și Adrian Tudurachi, în Ioana Em. Petrescu, *Studii despre Ion Budai-Deleanu*. Ediție restituită și note de Ioana Bot și Adrian Tudurachi, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2011, p. 351).

⁵ Este vorba despre *Revista de istorie și teorie literară*, publicată de Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”, al Academiei Române, din redacția căreia Mircea Anghelescu făcea parte.

*

[24.10.75] [I]
București, 19 oct[ombrie] 1975

Stimată Doamnă Ioana Petrescu,

Vă sunt foarte recunoscător că ați acceptat invitația noastră; sunt ultimul care ar dori să contribuie la întârzierea ediției D. Popovici, dar și participarea Dv. la acest număr al RITL⁶ mi se pare, din punctul nostru de vedere, foarte importantă. Vă rog să-mi trimiteți articolul Dv. [până] în ziua de 30 oct[ombrie]. Cinci zile în plus nu sunt mare lucru pentru autor, e drept, dar la mijloc e o duminică și poate reușiți să scrieți 5 pagini – 5 p[agini] 1/2. Vom publica articolul Dv. oricum ar fi, chiar de trei pagini, dar dacă cu această mică întârziere îl puteți face ceva mai cuprinzător, cu atât mai bine. Mă gândesc în primul rând la aspectul în pagina revistei: 5 p[agini] sau 5 p[agini] și jum[ătate] înseamnă câteva rânduri peste trei pagini de revistă. Iertați-mi calculele spițerești, dar și ele fac revista.

Vă mai rog să-mi permiteți ca, cel puțin la sumar, să adaug în paranteză, lângă titlu, ceva în genul acesta „lecturi cantemiriene”, „lecturi din Cantemir” sau altceva. Sumarele noastre sunt aprobate de secția [de] presă a C[omitetului] C[entral] și trebuie să fie explicite⁷.

Vă mulțumesc încă o dată pentru colaborare și pentru cuvintele măgulitoare pe care le aveți pentru mine și pe care știu că le datorez doar bunăvoinței Dv. Vă rog să primiți, Dv. și dl. Petrescu, deopotrivă, expresia sincerei mele stime,

Mircea Angheliescu

---

⁶ *Revista de istorie și teorie literară*.

⁷ Este vorba despre una din procedurile legale de publicare a revistelor (periodicelor, de orice fel) în perioada comunistă: numerele trebuiau aprobate de Comitetul Central al Partidului Comunist Român (o formă mascată de cenzură, în condițiile în care România lui Ceaușescu se lăuda cu desființarea cenzurii politice...).

*

[II]

București, 2 noiembrie 1975

Stimată Doamnă Ioana Petrescu,

Vă mulțumesc pentru articol, primit acum câteva zile, care este exact ceea ce ne trebuie. Pentru că presupun că nu primiseți scrisoarea mea înainte de a-l trimite, vă rog încă o dată să-mi permiteți să adaug titlului un subtitlu explicativ („lecturi cantemiriene” sau altceva mai inspirat, aștept sugestia Dv.)⁸.

Vă mai rog să aveți amabilitatea de a-mi scrie dacă îl cunoașteți pe studentul Ion Simuț⁹, redactor la revista *Echinox*. Mi-a trimis un articol ieri și, pentru că doar din câteva pagini e greu să-ți faci o părere, aș vrea să știu dacă e un om serios și poate fi încurajat.

Vă cer scuze pentru atâtea rugăminți. Omagii d-lui Petrescu

Cu mulțumiri,
Mircea Anghelescu

*

[28.03.80]

București, 26 III 1980

Stimată Doamnă Ioana Petrescu,

Am primit vol. IV din seria de *Studii literare* de D. Popovici¹⁰ pe care o îngrijiți, și vă mulțumesc. Cum știți probabil, este un autor de la care mi-ar fi plăcut să mă pot revendica. Cum, de bine-de rău, am deocamdată o rubrică

---

⁸ Articolul, despre care e vorba în această scrisoare, ca și în precedenta, va apărea cu titlul *Monocheroleopardul. Lecturi cantemiriene*, în *Revista de istorie și teorie literară*, XXV, 1976, ianuarie – martie, 1. Va fi reprodus de autoare, cu același titlu, în volumul Ioana Em. Petrescu, *Configurații*, Cluj-Napoca, Dacia, 1981, pp. 86-93.

⁹ Student la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca în anii respectivi – și redactor la revista studențească de cultură *Echinox*, publicată de Universitatea clujeană – Ion Simuț avea să se afirme deplin în deceniile 8-9 ale secolului trecut, devenind unul din cei mai importanți critici și istorici literari ai generației sale.

¹⁰ Este vorba despre D. Popovici, *Studii literare*, vol. IV („*Santa cetate*”, *între utopie și poezie*). Ediție îngrijită de Ioana Em. Petrescu, Cluj-Napoca, Dacia, 1980.

permanentă la *Transilvania*¹¹, dacă această „permanentă” mai durează, voi putea scrie o cronică la această ediție. Va fi realmente o plăcere pentru mine. Vă mulțumesc încă o dată.

Vă rog să transmiteți dlui Petrescu salutările mele colegiale.

Al dv.
Mircea Anghelescu

*

[12.07.88]
București, 5 iulie 1988

Stimată doamnă Ioana Petrescu,

Mi-a făcut mare plăcere recenzia Dv. din *Limbă și literatură*¹², pe care abia acum am văzut-o. Nu-mi fac iluzia că volumul merită toate cuvintele bune pe care ați avut amabilitatea să le spuneți acolo, dar chiar faptul că permiteți unui cititor atât de avizat să-l privească cu îngăduință, trecând peste omeneștile lui lipsuri, mi se pare foarte mult. Cel mai mult mă bucură, desigur, că un cititor inteligent și binevoitor poate găsi cheia în care a fost scris și, implicit, intențiile limitate ale cercetării din care a rezultat.

Sunt bucuros că n-ați abandonat de tot ediția Popovici¹³. Sper că în Cluj aveți o vară mai puțin caniculară ca la București și puteți îndura mai ușor vremea și vremurile. Cu cele mai bune gânduri și o strângere de mână colegială D-lui Liviu Petrescu,

Mircea Anghelescu

---

¹¹ Este vorba despre revista de cultură *Transilvania*, din Sibiu, la care Mircea Anghelescu a colaborat, susținut, în anii '80.

¹² Ioana Em. Petrescu, „Mircea Anghelescu, *Ion Heliade Rădulescu*”, *Limbă și literatură*, XXXIII, 1988, 1. Recenzie reprodusă pentru prima oară în Ioana Em. Petrescu, *Studii de literatură română și comparată*. Ediție îngrijită, note și bibliografie de Ioana Bot și Adrian Tudurachi, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2005, pp. 232-235.

¹³ Editarea scrierilor lui D. Popovici (în seria de *Studii literare*, apărută la Editura Dacia, din Cluj-Napoca) întâlnea, la sfârșitul anilor '80, piedici noi, după mărturisirile Ioanei Em. Petrescu: planurile editoriale erau tot mai strict controlate, cerându-li-se să îndeplinească politica partidului unic și, pe de altă parte, să „economisească” materiile prime necesare tipografiilor... Tot atâtea modalități de a scădea de fapt, implicit, producția culturală care nu era neapărat favorabilă politicilor oficiale.

*

[15.09.89]

București, 7 sept[embrie] 1989

Stimată doamnă Ioana Petrescu,

Am primit ieri, cu mare plăcere, vol. VI al *Studiilor literare*¹⁴ ale lui D. Popovici. Nu mi se pare de prisos să vă spun încă o dată cât de importantă și de binevenită mi se pare publicarea lor; faptul că volumele au un reflex mai degrabă palid în publicistica imediată nu înseamnă că ele nu sunt citite cu plăcere și utilizate intens de cei cărora le-au fost destinate. În ce mă privește, voi recenza bucuros volumul în *Transilvania*, deși competența mea în materie este mai puțin decât mică.

Cred că fiecare din noi, în afara cercetărilor personale pe care le face, are datoria să-și pună cunoștințele măcar o dată în slujba resuscitării sau mai drepte cunoașteri și răspândiri a operei unui înaintaș; mă bucur – și cu mine atâția alții – că opera lui D. Popovici și-a găsit un editor de calitate Dv. Urmașii direcți caută în general să se elibereze de tutela și de sarcina acestei opere, sau dimpotrivă, se lasă copleșiți de ea. A-și face datoria și a rămâne discret și autonom în această întreprindere mi se pare un lucru cu totul deosebit. Am vrut să vă spun aceste lucruri pentru că nu le pot spune într-o recenzie.

Cu mulțumiri, al Dv.
Mircea Anghelescu

*

[25.10.89]

București 14 oct[ombrie] 1989

Stimată doamnă Ioana Petrescu,

Abia am primit volumul Dv.¹⁵ și am putut doar să-l răsfoiesc; îmi pare a fi un fel de despărțire de secolul trecut, una oficială ca să zic așa, pentru că despărțirea *de facto* era de mult vizibilă. Poezia epocii moderne și hermeneutica ei au de ce se

---

¹⁴ Este vorba despre D. Popovici, *Studii literare*, vol. VI (*Poezia lui Mihai Eminescu*). Ediție îngrijită de Ioana Em. Petrescu, Cluj-Napoca, Dacia, 1988.

¹⁵ Ioana Em. Petrescu, *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, Cluj-Napoca, Dacia, 1989. Este ultimul volum antum al autoarei.

bucura. Noi, care rămânem pe poziții, neputând altfel, regretăm că v-am pierdut. Dar ne bucurăm totuși în numele ideii că nu se poate scrie bine despre poezia modernă fără să o cunoști bine pe cea dinainte; mi se pare că dv. – și cartea pe care am s-o citesc cu plăcere – ilustrați această idee.

Dar de ce această copertă ca un macrameu? Ascunde ea vreo simbolistică a peniței înaripate, sau e vorba de o explicație mai pedestră? Nu-mi luați în nume de rău această glumă și primiți, vă rog, felicitările mele cele mai sincere și mulțumiri pentru volumul pe care mi l-ați trimis.

Al Dv.
Mircea Anghelescu

MIRCEA ANGHELESCU – LETTERS TO IOANA EM. PETRESCU
(*Abstract*)

The intellectual life during communist Romania can be reconstructed, nowadays, through the private correspondence of its participants; these exchanges have gradually become public in recent decades. What we choose to present here comes from Ioana Em. Petrescu (1941–1990)'s private archive (located at the Special Collections department at the "O. Goga" County Library in Cluj). It contains letters she received from Mircea Anghelescu (1941–2022). Such documents are proof of the enduring quality of the intellectual exchanges between the participants and of the manner in which scientific networks were created and maintained during the communist period.

Keywords: Ioana Em. Petrescu (1941–1990), Mircea Anghelescu (1941–2022), correspondence, intellectual exchange, communism.